

Freja

Nyhetsbrev från Kungl. Skogs- och Lantbruksakademins Enhet för de areella näringarnas historia (ANH)

Ceres olika gestalter, nr. 30. Ceres som cykel. Modellen Ceres tillverkas av det kanadensiska cykelföretaget Norco. Ceres är också Kungl. Skogs- och Lantbruksakademins symbol, som du kan se längst ned till vänster på denna sida.

NYHETSREVI NR. 10 ÅR 2012

I NUMMER 10: Sista påminnelsen för Global Outlook och årets specialerbjudande

Detta är Frejas sista nummer 2012 och som vanligt innehåller det ett specialerbjudande om att beställa friex ur årets utgivning. Tre böcker har i år utkommit i SOLMED-serien. Förutom dessa har vi plussat på med några böcker ur tidigare utgivning. Framförallt har vi tagit med Nils Edlings bok *De areella näringarnas välgörare*, som innehåller en mycket bra historik över akademiens historia. Vilket kommer väl till pass när vi nu firar vårt 200-årsjubileum.

SISTA PÅMINNELSEN FÖR GLOBAL OUTLOOK!

Vi vill här göra en sista påminnelse för evenemanget Global Outlook som KSLA arrangerar den 29 och 30 januari. Symposiet består av fyra halvdagsseminarier. Akademiens jordbruksavdelning, skogsavdelning samt allmänna avdelning ansvarar för varsitt tema. Först ut och som inledning på serien av föredrag är akademiens enhet för de areella näringarnas historia (ANH), vars tema är jordbrukspolitik de senaste 40 åren. Fullständigt program finns [här](#).

Med exemplen EU, USA och Nya Zeeland skall frågan om vad jordbrukspolitik är rätas ut. Bland de frågor som föredragshållarna fått med sig är: Vilka likheter och skillnader finns med andra politikområden och hur har jordbrukspolitikens relation till dessa förändrats under de senaste 40 åren? Vilka grupper har inom det politiska fältet format jordbrukspolitik? Hur har politiska partier, andra näringsgrenar, konsumentgrupper och miljöorganisationer bidragit till den jordbrukspolitik vi har? Aktuellt är också de allianser som skapats mellan exempelvis näringar över nationsgränserna. Vilken påverkan har det idémässiga klimatet haft på den förda jord-

brukspolitiken? På vilket sätt är jordbrukspolitiken ett barn av sin tid och i hur hög utsträckning är det ett relativt autonomt politikområde, okänsligt för påverkan utifrån? Vilken typ av politisk makt har krävts för att förändra jordbrukspolitiken? Partier, föreningar, lobbygrupper och allianser behövs för att sätta samman en jordbrukspolitik, men vilka resurser, såväl materiella som symboliska, har krävts för att skapa politik?

Så, välkomna! [Anmälan](#).

ÖMSE SIDOR OM VÄGEN. ALLÉN OCH LANDSKAPET I SKÅNE 1700-1900 AV PATRIK OLSSON

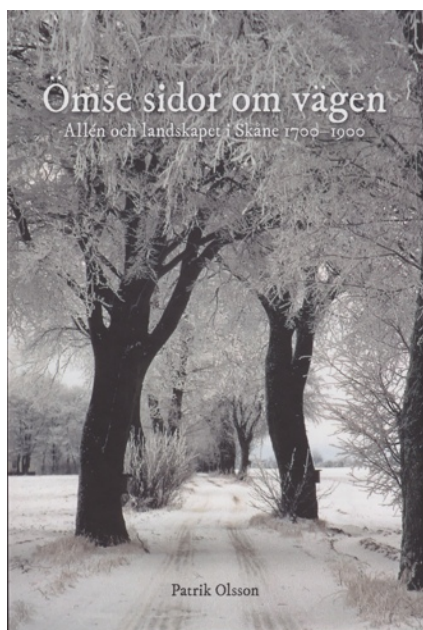
Med början under 1700-talet kom det skånska landskapet att genomgå en stor omvandling. I samband med denna förändring tillkom ett nytt landskapselement – allén. Ömse sidor om vägen beskriver, analyserar och diskuterar alléerna i de skånska godsens, städernas och byarnas landskap.

2012

Bibliotekets öppettider: mån-ons 13-17; tors 13-19; fred stängt.
Telefon: 08-54547720; hemsida: www.kslab.ksla.se
Kontakta redaktören: per.eriksson@ksla.se
Ansvarig utgivare: Carl-Anders Helander

Flera olika frågeställningar behandlas: Varför började man plantera alléer utmed vägarna? När och var har alléerna planterats? Vilka trädslag har man använt? En historisk begreppsanalys av ordet allé och dess utveckling ger

en vidare bild till dess användning genom tiden och hur man har sett på allén. En viktig aspekt i sammanhanget är synen på landskapet genom tiden vilket i hög grad även har påverkat synen på allén. Författaren visar att för att förstå allén som företeelse måste landskapet förstås, eftersom allén är underordnad vad som sker i landskapet. Allén tydliggör andra strukturer och förstärker samband. Allén är alltså resultatet av såväl en praktisk funktion och som ett estetiskt ideal. Patrik Olsson har genomgått forskarutbildningen vid institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi vid Lunds Universitet och varit knuten till Nordiska museets forskarskola. *Omse sidor om vägen – Allén och landskapet i Skåne 1700–1900* är hans doktorsavhandling.

VID FJÄLLETS FOT: DONATORN A.W. BERGSTEN OCH HANS ENAFORSHOLM I VÄSTJÄMTLAND – FRÅN JAKTVILLA TILL FJÄLLGÅRD AV HANS ANTONSON (RED.)

Vid fjällets fot ligger Enaforsholms gård, just vid en fors intill den natursköna Enaälven som därefter

gör en vid båge och rinner vidare ned mot den fiskrika Ånnsjön. Här vidgar vyerna sig mot söder med Snasahögarna i fonden. Trots sitt fjällnära läge ligger Enaforsholm endast på några minuters gångavstånd från järnvägsstationen i Enafors. Husen, som är renoverade med varsam hand, utgör en bekväm bas där man både kan övernatta och äta en god middag i restaurangen efter utfärderna i de vackra omgivningarna.

Enaforsholm är en donation förvaltat av Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien. Personen bakom donationen, Alexander Wilhelm Bergsten (1855–1937), var grosshandlare och en av den tidens förmögna svenskar som här i fjällen sökte avkoppling och vederkvickelse i den hälsosamma, friska luften. Sedan slutet av 1940-talet har gården, förutom att ha fungerat som pensionat, även varit en plats för vetenskapliga

FRIEXERBJUDANDE!

Som **ledamot** i Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien eller **forskare** kan du **BESTÄLLA FRIEX** av böckerna. Skicka ett mejl till per.eriksson@ksla.se och tala om vilka titlar du vill ha. Ange på beställningen om du är ledamot eller forskare. Glöm inte att meddela din adress. Övriga kan till förmånliga priser köpa böckerna från Adlibris eller Bokus.

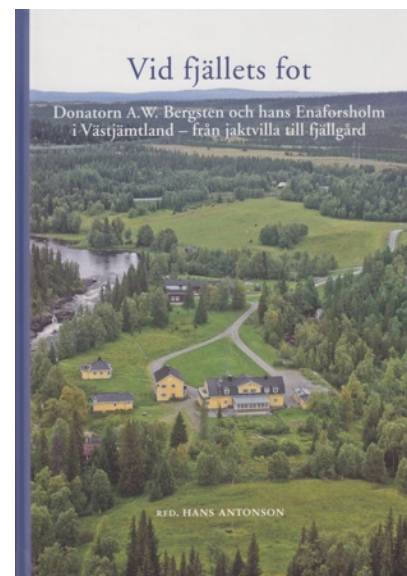
studier av fjällens natur, jordbruk och skogsbruk. Inte minst den prunkande trädgården har fått stor uppmärksamhet för sin artrikedom, trots den ogynnsamma växtzonen för kulturväxter. I boken berättas om den stora donationen och om den forskning inom de gröna näringarna som den lyckats avkasta genom åren.

Denna innehållsrika bok ger många nya kunskaper om västra Jämtland, där landskapets historiska förändring och de speciella naturvärdena har fått en framträdande plats. Gårdens bebyggelse sätts in i sitt stora sammanhang – från sitt ursprung i en sågverksrörelse, via Bergstens privata jaktvilla fram till dagens alla verksamheter. Just områdets jakt och fiske, har genom tiderna varit vik-

tiga näringar för många av traktens bofasta, men även av stor betydelse för friluftslivet och turismen. Inte minst var AW Bergsten själv en ivrig jägare och fiskare. Han var dessutom en god fotograf och av hans historiskt värdefulla bilder återges ett flertal i boken.

TRAKTORER, MJÖLK-MASKINER, HÄSTRÄFSOR, MOTORSÅGAR OCH STATENS MASKINPROVNINGAR. MASKIN- OCH REDSKAPSPROVNINGARNAS BETYDELSE FÖR SVERIGES JORDBRUKS- OCH SKOGSBRUKSTEKNISKA UTVECKLING 1896-1996 JAN-OLOV JANSSON & PER THUNSTRÖM

Den moderna officiella provningen av maskiner och redskap för det svenska jordbruket tog sin början i slutet av 1800-talet. Den statliga institution som då bildades kom att benämnas Statens maskinprovningar och har bland Sveriges lantbrukare länge varit en välkänd institution. I denna rikt illustrerade bok presenteras Maskinprovningarnas hundraåriga verksamhet och dess roll och funktion som konsumentupplysande institution i det svenska jordbrukets mekanise-

ring samt den nytta såväl lantbrukare som tillverkare/importörer av maskiner och redskap har haft av Maskinprovningarna.

Boken är ett teknik- och lantbrukshistoriskt bidrag till förståel-

sen för maskin- och redskapsprovningens betydelse för svenskt jordbruks och skogsbruks tekniska utveckling – från 1700-talets enstaka enkla utvärderingar till

provningar i det sena 1900-talets marknadsanpassade lantbruk. Statens maskinprovningars tekniskt och pedagogiskt höga kvalitet – på såväl provningar som meddelanden – har varit till gagn för individ, företag och samhälle, med följder som säkrare arbetsmiljöer och effektivare maskiner.

Få statliga meddelandeserier har rönt ett så påtagligt intresse som Maskinprovningarnas meddelanden. I meddelandena gavs konsumenten relevant information och neutrala omdömen om maskiner och redskap beträffande effektivitet, prestanda, pris, arbetsmiljö och säkerhet. Också tillverkaren fick från dessa praktiska provningar veta vad som fungerade dåligt, och kunde då förbättra maskinen. Var provningsomdömena positiva kom de till stor nytta i marknadsföringen.

Jan-Olov Jansson är f.d. universitetslektor vid Ekonomisk-historiska institutionen, Stockholms universitet. **Per Thunström** är verksam vid enheten för de areella näringarnas historia (ANH) på Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien.

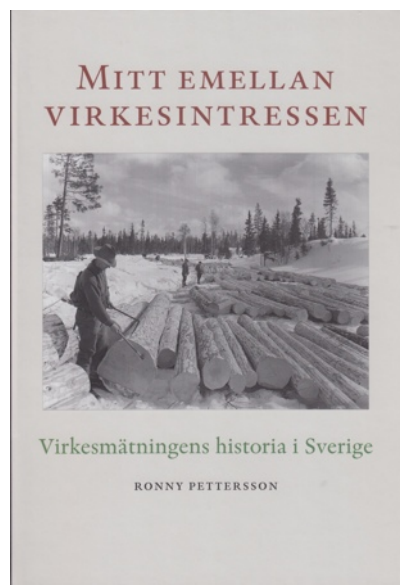
VIRKESMÄTNINGENS HISTORIA I SVERIGE (656 S.)

AV **RONNY PETERSSON**

Virkesmätning är en verksamhet med avgörande betydelse för att

virkesmarknad och virkesförsörjning ska fungera effektivt. Trots betydelsen för landets skogsnäring har mätningen till stor del varit okänd. Med *Mitt emellan virkesintressen*. *Virkesmätningens historia i Sverige* byggs kunskapen om virkesmätningen upp från grunden. Boken sträcker sig från den första mätningens förenings tillkomst 1892 till mätningens förenings ombildning till opartiska organ, över den senare framväxten av en ny ordning för att skapa och upprätthålla regler för mätning, liksom de omfattande förändringar som skedde i mätningens lokalisering, metoder och teknik. Som avslutning presenteras genombrottet i vår tid för nya metoder och ny teknik via omfattande utvecklingsarbete på central nivå.

I boken sätts virkesmätningen in i de större sammanhang som

utgörs av skogsbrukets och skogsindustrins omvandling under lite mer än ett sekel, belyser dess betydelse för virkeshandeln och skogsnäringens utveckling under denna tid och skildrar de konflikter och förtroendekriser vars lösningar fick betydelse för hur denna viktiga råvarumarknad fungerade.

De stora dragen i virkesmätningens utveckling kompletteras med sex specialberättelser, som mer i detalj undersöker särskilda aspekter av mätningens historia.

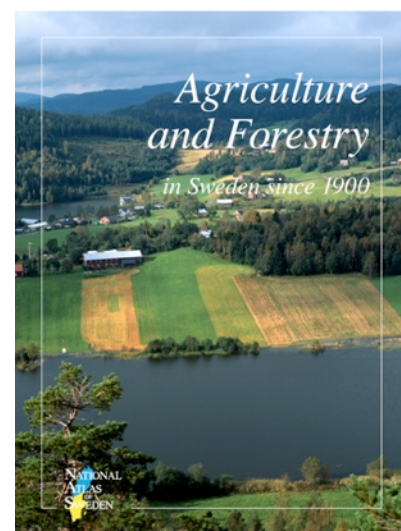
Akademiedamot **Ronny Petersson** är forskare och universitetslektor vid Institutionen för ekonomisk historia på Stockholms universitet.

JORDBRUK OCH SKOGSBRUK I SVERIGE SEDAN ÅR 1900. STUDIER AV DE AREELLA NÄRINGARNAS GEOGRAFI OCH HISTORIA (512 S.) FINNS ÄVEN PÅ ENGELSKA SOM FRIEX

RED. **HANS ANTONSON & ULF JANSSON**

Jord- och skogsbruk genomgick under 1900-talet en dramatisk omvandling. I denna antologi presenterar ledande forskare i 27 tematiskt inriktade artiklar denna omvandlings historia, en historia som bland annat innebar en allt intensivare modernisering. Särskilt tydligt märks denna genom utflyttningen från landsbygden och det allt starkare internationella beroendet för de areella näringarna. Forskargruppen är tvärvetenskapligt sammansatt med historiker, geografer, idéhistoriker, jord- och skogsforskare, som behandlar sina specialområden. I artiklarna kan vi bland annat följa markanvändningens och fastighetsstrukturens förändringar, mjölkproduktionens och rennaringens omvandling, skogsarbetets och skogsägandets utveckling, hur staten styr och stimulerat vissa aspekter och verksamheter samt hur miljömedvetandet ökade under slutet av 1900-talet inom de areella näringarna.

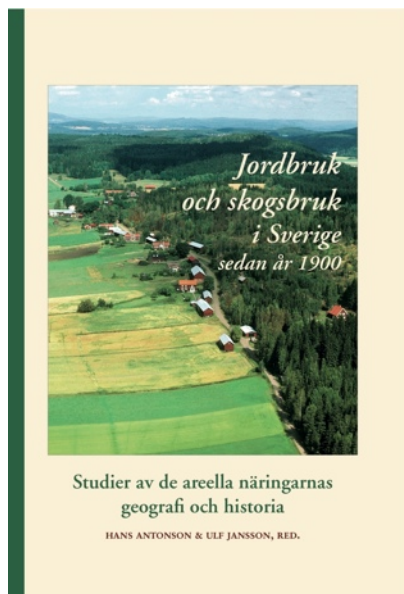
Boken vänder sig till forskare från många olika discipliner, till beslutsfattare/administratörer/

planerare som här får ett kunskapsunderlag för sitt arbete idag och framåt samt till lärare och till personer verksamma inom de are-

ella näringarna.

Antologin kan med fördel läsas tillsammans med den atlas som

ges ut inom samma projekt. Atlasen, som utgör ett band i Sveriges Nationalatlas, heter Jordbruk och skogsbruk i Sverige sedan år 1900: en kartografisk beskrivning. Där finns en lång rad kartor, diagram och illustrationer som beskriver de areella näringarnas utveckling det senaste århundradet. Också atlasen ges ut på engelska, med titeln *Agriculture and Forestry in Sweden since 1900* (se här nedan).

AGRICULTURE AND FORESTRY IN SWEDEN SINCE 1900 - A CARTOGRAPHIC DESCRIPTION (232 P.)

ED. ULF JANSSON

This atlas was made possible by a farsighted donation to the Royal Swedish Academy of Agriculture and Forestry from Moritz Fraenckel, his wish being for the funds to be used a hundred years later for compiling a Swedish atlas. This atlas, with its 342 maps, 133 charts and 171 photographs, plus 59 other illustrations, describes the dramatic century that has passed. Farming and forestry have been transformed by mechanisation, motorisation, plant improvement, chemical pesticides, new knowledge on many different levels, economic and political change etc. At the beginning of the century, humans and animals provided most of the labour and implements were rudimentary. In the forest, the axe was superseded by

the chainsaw and later by harvesters capable of felling, limbing and cross-cutting a tree in next to no time. Agricultural modernisation has been no less important. Farms which formerly depended on great numbers of workers such as bondagers, crofters and milkmaids can now be run by a handful of people, thanks to combustion engines and milking machines.

Agriculture and forestry provide us with foodstuffs, energy, building materials and paper – products essential to our daily living. This atlas puts present-day land use and its changes in agriculture and forestry into a historical perspective.

DE AREELLA NÄRINGARNAS VÄLGÖRARE.

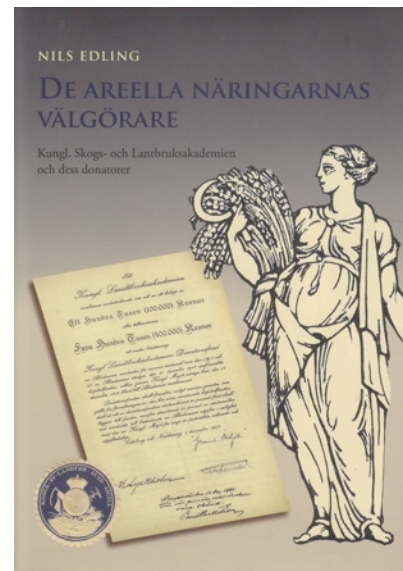
KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN OCH DESS DONATORER (734 S.)

AV NILS EDLING

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien vill med denna bok presentera de personer, organisationer och företag, vilka över en lång tidsperiod gett oss förtroendet att förvalta generösa donationer och använda dessas avkastning till ändamål, vilka väl passar in under akademiens portalparagraf. Tack vare dessa kan akademien fungera som en oberoende, granskande och analyserande nätverksorganisation utan statlig grundfinansiering.

Nils Edling har i bokens andra del beskrivit de 42 donationer som akademien har erhållit under en period av snart 200 år. Donatorerna presenteras och deras syften med donationerna beskrivs. Vidare redogörs för donationsvillkoren och för hur medlen har använts. Men författaren nöjer sig inte med detta. Han gör också i en första del nedslag i akademiens historia mot bakgrund av då rådande förhållanden i näringsliv och samhälle. I det sammanhanget skildras även de riktningsgivande diskussionerna i akademiens styrande organ. På detta sätt formar sig denna inledande del, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien under 200 år, till en värdefull beskrivning av vår verksamhet under två sekel.

Såväl i den bredare beskrivningen av akademiens utveckling som i det egentliga donationsavsnittet har Nils Edlings förmåga att skapa intressanta och varierade berättelser kommit till uttryck. Han kombinerar en lustfylld detaljrikedom och berättarglädje med resonemang om förändringar inom akademi och samhälle i ett

längre perspektiv. Det är vår förhoppning att denna bok inte endast skall förmedla viktig och nöjsam kunskap om vår akademis historia och vad som gäller nu befintliga donationer. Vi vill gärna se att den också skapar ökad förståelse för donationers betydelse för forskning, studier och utvecklingsarbete. Och inte minst att den stimulerar presumtiva donatorer att finansiellt bidra till vårt arbete genom att tillskapa nya till akademien anknutna stiftelser. (Ur företalet av t. preses Märten Carlsson och Sara von Arnold)

Nils Edling är forskare vid Historiska institutionen vid Stockholms universitet.

ANH:s nyhetsbrev ges ut av enheten för de areella näringarnas historia vid Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien. (ISSN 2000-6179)

Osignerade artiklar har skrivits av redaktören.

Om du vill prenumerera eller avanmäla dig, kontakta redaktören: per.eriksson@ksla.se.

Ladda ned informationsbroshyren om biblioteket [här](#).